

РОЗРОБЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ: ЗНАЧЕННЯ ТА ЗАВДАННЯ ТК НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

Т. Гордієнко, кандидат технічних наук, начальник відділу, НДІ стандартизації, ДП «УкрНДНЦ проблем стандартизації, сертифікації та якості», м. Київ

РАЗРАБОТКА НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ: ЗНАЧЕНИЕ И ЗАДАЧИ ТК НЕФТЕГАЗОВОГО КОМПЛЕКСА

Т. Гордиенко, кандидат технических наук, начальник отдела, НИИ стандартизации, ГП «УкрНИУЦ проблем стандартизации, сертификации и качества», г. Киев

DEVELOPMENT OF NATIONAL STANDARDS: VALUE AND TASKS FOR TC OF OIL AND GAS INDUSTRY COMPLEX

T. Gordiyenko, Candidate of Technical Sciences, Department Chief, Research Institute of Standardization, «Ukrainian Research and Training Centre for Standardization, Certification and Quality Problems» State Enterprise, Kyiv

Паливно-енергетичний сектор має важливе значення для економіки України й Європи та є найвпливовішим чинником у підтримці стабільності, економічного зростання, соціального розвитку та активізації співробітництва в Європі. Довгострокова енергетична стратегія Європейського Союзу (ЄС) спрямована на диверсифікацію, підвищення надійності, екологічну безпеку та економічну ефективність енергопостачання в ЄС. Для забезпечення стабільності поставок енергоносіїв необхідною є безпечна транспортна мережа, відповідне обладнання та інфраструктура, певний рівень управління ресурсами та експлуатацією трубопроводів. Для України доцільно дотримуватися міжнародних норм та стандартів, яких дотримуються в ЄС у межах співробітництва в енергетичній сфері. У першу чергу це стосується якості нафтопродуктів, відповідного рівня перероблення нафти та обліку енергоносіїв,

У статті розглянуто стан робіт зі стандартизації у паливно-енергетичному секторі, який має важливе значення для економіки України. Розвитку міждержавних транспортних паливно-енергетичних систем, їх будівництву та експлуатації сприяють міжнародні та міждержавні стандарти, які встановлюють загальноузгоджені параметри, сумісні із фінансовими, технічними та експлуатаційними вимогами. У цьому контексті значну роль у формуванні планів національної стандартизації та розробленні відповідних стандартів відіграють технічні комітети стандартизації (ТК). Наразі в паливно-енергетичному комплексі України функціонує 4 ТК, яким слід активніше залучатися до роботи у міжнародній та регіональній стандартизації з метою просування національних потреб та інтересів.

реконструкції та модернізації нафтопереробних заводів та упровадження екологічних норм «Євро» на моторні палива.

Розвитку міждержавних транспортних паливно-енергетичних систем, їх будівництву та експлуатації сприяють міжнародні стандарти, які встановлюють загальноузгоджені параметри, сумісні із фінансовими, технічними й експлуатаційними вимогами,

Таблиця 1. ТК України, що працюють у нафтогазовому комплексі

№ ТК	Назва ТК	Організація, яка веде секретаріат	Участь у роботі ISO, CEN	Кількість розроблених стандартів за роками (у тому числі гармонізованих)				
				2004	2005	2006	2007	2008
TK 38	Стандартизація продуктів нафтопереробки і нафтохімії	УкрНДІНП «Масма»	ISO/TC 28 — 0* CEN/TC 19 CEN/TC 336	ДСТУ — 10 (6) ГСТУ — 1	ДСТУ — 6 (3) СОУ — 1	ДСТУ — 2 (2)	ДСТУ — 5 (4)	—
TK 133	Газ природний	УкрНДІГаз	—	ДСТУ — 3	—	ДСТУ — 2	ДСТУ — 3 (1) ГОСТ — 1	ДСТУ — 2 (1)
TK 138	НАФТОГАЗ нормування	ДНТП «Бурова техніка»	—	СОУ — 2	СОУ — 4	—	—	СОУ — 2
TK 146	Матеріали, обладнання, технології та споруди для нафтогазової промисловості	Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу	ISO/TC 67 — P** CEN/TC 12	—	ДСТУ — 2 СОУ — 3	ДСТУ — 2 СОУ — 6	СОУ — 5	ДСТУ — 8 (8) СОУ — 3

Примітка:

* 0 — організація працює як член-спостерігач ТК;

** P — організація працює як активний член ТК.

що сприяє мінімізації інвестиційних ризиків, максимізації прибутковості та залученню інвестицій на найвигідніших умовах.

Слід зазначити, що перехід на стандарти Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) може призвести до значного економічного ефекту. Як приклад можна навести корпорацію *Shell*, підприємства якої є у багатьох країнах і комплектуються продукцією різних виробників. Перехід на єдині стандарти дозволив їй знизити витрати на придбання комплектуючих, обладнання та інструменти на 30 %, а складські витрати — на 50 % [1].

У цьому контексті значну роль у розроблянні концепції розвитку стандартизації та створенні відповідних стандартів відіграють технічні комітети стандартизації (ТК). На міжнародному рівні у нафтогазовому комплексі наразі функціонують три ТК ISO, які за весь період своєї діяльності розробили 426 міжнародних стандартів [1]:

- ISO/TC 28 «Нафтові продукти й мастильні матеріали» (233 стандарти);
- ISO/TC 67 «Матеріали, обладнання, споруди на континентальному шельфі для нафтогазової, нафтохімічної та газової промисловості» (143 стандарти);
- ISO/TC 193 «Природний газ» (50 стандартів).

На національному рівні ТК відіграють важливу роль у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері стандартизації та дотриманні міжнародних принципів діяльності. Наразі в Україні створена і функціонує система із 154 ТК [2, 3] як суб'єктів стандартизації, які згідно із Зако-

ном України «Про стандартизацію» [4] організують та здійснюють такі роботи:

- розробляють, розглядають і погоджують проекти національних (ДСТУ) і міждержавних (ГОСТ) стандартів;
- переглядають і перевіряють стандарти, готують зміни до них і пропозиції щодо скасування ДСТУ та ГОСТ, а також, за дорученням Держспоживстандарту, готують пропозиції для голосування щодо проектів міжнародних і регіональних стандартів;
- сприяють застосуванню національних стандартів інших країн як національних стандартів;
- розробляють національні та міждержавні стандарти, гармонізовані з міжнародними та регіональними;
- визначають пріоритетність прямого упровадження в Україні міжнародних та регіональних стандартів;
- співпрацюють з ТК у суміжних сферах діяльності;
- співпрацюють з підприємствами (організаціями) — користувачами стандартів, зокрема, з об'єднаннями споживачів, випробувальними центрами (лабораторіями) й органами сертифікації, іншими зацікавленими сторонами;
- розробляють частину програми робіт зі стандартизації за закріпленими об'єктами стандартизації або сферами діяльності;
- розглядають пропозиції щодо внесення змін до чинних нормативних документів (НД) або їх перегляду чи скасування.

Наразі в паливно-енергетичному комплексі України функціонують 4 ТК (табл. 1). Значну частину

Таблиця 2. Кількість стандартів, які повинні переглянути ТК нафтогазової сфери відповідно до Програми перегляду

№ ТК	Назва ТК	Кількість закріплених за ТК стандартів ГОСТ	Кількість стандартів ГОСТ, переглянутих у 2008 році
TK 38	Стандартизація продуктів нафтопереробки і нафтохімії	328	82
TK 133	Газ природний	15	4
TK 138	НАФТОГАЗ нормування	13	3
TK 146	Матеріали, обладнання, технології і споруди для нафтогазової промисловості	25	7
	Усього:	381	96

робіт у цій сфері також виконує ТК 122 «Аналіз газів, рідких та твердих речовин», секретаріат якого веде Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів (ДП «Укрметр-тестстандарт»). ТК 122 бере активну участь у роботі ISO/TC 158 «Аналіз газів» та ISO/TC 193 «Природний газ» (SC 1 «Аналіз природного газу»). Лише у 2007 році ТК 122 розробив десять гармонізованих з міжнародними національними стандартів на методи визначення вологості та вимірювання вмісту компонентів у природному газі.

Загалом у нафтогазовому комплексі станом на початок 2008 року чинними були лише 38 національних стандартів, гармонізованих із міжнародними. Хоча значні фінансові ресурси у цій сфері, зокрема НАК «Нафтогаз України», витрачаються на розроблення галузевих стандартів та стандартів організацій (СОУ).

На жаль, українські нафтогазові корпорації практично не застосовують стандартизацію як інструмент у конкурентній боротьбі, а ТК України практично не беруть участі у роботі ТК ISO нафтогазової сфери. На відміну від України досить активно працюють у цих ТК представники США, Канади, Великобританії, Німеччини, Норвегії. Особливу активність за останні роки проявляє Китай.

НАК «Нафтогаз України» повинен ініціювати створення нових ТК, координувати та сприяти активізації участі своїх дочірніх підприємств та ТК у міжнародній стандартизації. При створенні ТК доцільно забезпечувати відповідність його сфери діяльності та об'єктів стандартизації діяльності ТК міжнародних та регіональних організацій зі стандартизації [6]. Оскільки процеси глобалізації об'єднали Європу, Америку, Південно-Східну Азію під егідою ISO, створення «дзеркальних» українських ТК також є пріоритетним завданням не лише з метою гармонізації системи національних ТК з міжнародними та регіональними, а й для ефективного упровадження міжнародного досвіду і прогресивних напрацювань на національному рівні.

Активна співпраця національного ТК із «дзеркальним» міжнародним чи регіональним дає йому низку переваг:

- сприяє економії ресурсів на розробленні стандартів, якщо у певній галузі проводяться роботи на міжнародному або регіональному рівні;
- дає можливість вносити пропозиції та зауваження до проектів міжнародних стандартів, які відповідають національним інтересам, ще на етапі їх створення;
- дає можливість просувати розроблені національні стандарти на міжнародний чи регіональний рівень з подальшим наданням їм статусу міжнародних чи регіональних;
- дозволяє вчасно поінформувати вітчизняних виробників-експортерів стосовно майбутніх вимог міжнародного документа [6].

Не слід також недооцінювати важливість участі українських ТК на регіональному рівні в міждержавних ТК (МТК), що дозволить захищати інтереси національного виробника. На міждержавному рівні у нафтогазовому комплексі наразі функціонують п'ять МТК:

- МТК 31 «Нефтяные топлива и смазочные материалы»;
- МТК 52 «Природный газ»;
- МТК 127 «Нефтяные растворители»;
- МТК 139 «Сжиженное газообразное топливо»;
- МТК 260 «Оборудование химическое и нефтегазоперерабатывающее».

Національні ТК наразі задіяні у перегляді близько 14 тис. стандартів колишнього СРСР згідно з Програмою перегляду чинних в Україні міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року. Згідно з цією програмою перегляду ТК нафтогазового комплексу повинні переглянути 381 міждержавний стандарт; 96 було переглянуто у 2008 році (табл. 2).

На жаль, українські ТК нафтогазової сфери практично не підтримують зв'язки на міждержавному рівні щодо організації робіт із розроблення, розгляду та погодження міждержавних стандартів. Крім того, жодний український ТК, створений після 1996 року,

не веде секретаріат МТК і практично не співпрацює з міждержавними ТК у відповідній сфері діяльності.

ВИСНОВКИ

1. Україна повинна намагатися застосовувати норми та стандарти Європейського Союзу при співробітництві у нафтогазовому комплексі, зокрема, щодо якості нафтопродуктів, обліку енергоносіїв та упровадження екологічних норм.

2. Українським ТК та корпораціям нафтогазової сфери необхідно активніше залучатися до роботи у відповідних «дзеркальних» ТК ISO для лобювання національних потреб та інтересів на міжнародному рівні.

3. ТК нафтогазової сфери, Мінпаливенерго та НАК «Нафтогаз України» пріоритетними завданнями необхідно ставити розроблення національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими, збільшуючи їх частку порівняно із галузевими стандартами та стандартами організації СОУ.

4. ТК нафтогазової сфери доцільно налагодити співпрацю з МТК щодо організації робіт із розроб-

лення, розгляду та погодження міждержавних стандартів у рамках Міждержавної ради зі стандартизації, метрології та сертифікації СНД. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. <http://www.iso.org>
2. Технічні комітети стандартизації України 2008: Каталог / Укладач Т. Гордієнко. — К.: ДП «УкрНДНЦ», 2009. — 205 с.
3. <http://www.dssu.gov.ua>
4. Закон України «Про стандартизацію» від 17.05.2001 № 2408-III (зі змінами згідно із Законом України від 01.12.2005 № 3164-IV).
5. Типове положення про технічний комітет стандартизації / Затв. наказом Держстандарту України від 20.05.2002 № 298, зареєстр. у Мін'юсті України 11.07.2002 за № 578/6866.
6. Гордієнко Т. ТК в Україні: порядок створення та процедури діяльності // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2008. — № 2. — С. 3—8.

ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТ ІНФОРМУЄ

СТВОРЕНО НОВИЙ ТК

Наказом Держспоживстандарту України № 128 від 31.03.2009 створено технічний комітет стандартизації «Музейна справа та предмети колекціонування» (ТК 164). Здійснення функцій його секретаріату покладено на Державну академію керівних кадрів культури і мистецтв (ДАКККіМ) Міністерства культури і туризму України.

Головою ТК 164 призначено доктора філософських наук, професора, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, академіка АН вищої освіти України, академіка УАН, проректора з наукової роботи ДАКККіМ Бітаєва В. А.

Об'єкти стандартизації ТК 164: методика; маркування; оцінка; термінологія; паспортизація.

УТВОРЕНО РОБОЧУ ГРУПУ З ПИТАНЬ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Наказом Держспоживстандарту України № 131 від 02.04.2009 утворено робочу групу з питань реформування національної системи стандартизації в Україні (робоча група).

Основні завдання групи: аналіз проблемних питань у сфері стандартизації, підготовка пропозицій щодо їх вирішення шляхом розроблення заходів та проектів законів, нормативно-правових актів і нормативних документів, спрямованих на розвиток та

реформування національної системи стандартизації України.

До роботи у робочій групі залучатимуться представники органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій за погодженням з їхніми керівниками.

Головою робочої групи призначено Черепкова С. Т., заступника Голови Держспоживстандарту, заступником голови робочої групи — Нелепова А. А., директора Департаменту стандартизації та метрології Держспоживстандарту.

УТВОРЕНО ПРОГРАМНУ РОБОЧУ ГРУПУ З ПИТАНЬ УПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Наказом Держспоживстандарту України № 130 від 02.04.2009 утворено програмну робочу групу з питань упровадження в Україні європейських стандартів (програмна робоча група).

Основні завдання групи: аналіз питання стосовно упровадження в Україні європейських стандартів, визначення методів та внесення пропозицій щодо плану їх упровадження.

Головою програмної робочої групи призначено Нелепова А. А., директора Департаменту стандартизації та метрології Держспоживстандарту. ■

(За матеріалами Держспоживстандарту України)